

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**
кафедра туристичного та готельно-ресторанного бізнесу і консалтингу

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
для проведення практичних занять
з дисципліни

СТАТИСТИКА В ТУРИЗМІ

для підготовки фахівців ОС «Бакалавр»
спеціальність: 242 «Туризм»
ННІ неперервної освіти і туризму

Київ – 2020

Викладені методичні рекомендації до проведення практичних занять з дисципліни «Статистика в туризмі» для фахівців ОС «Бакалавр» за спеціальністю 242 «Туризм».

Наведено опис навчальної дисципліни, її структуру, анотований зміст дисципліни, зміст практичних занять, завдання для виконання в аудиторії, а також рекомендовані джерела.

Рекомендовано Вченою радою навчально-наукового інституту неперервної освіти і туризму від 20 лютого 2020 року (Протокол № 06/2020).

Укладач: д-р екон. наук, професор Бардаш С.В.

Рецензенти: д-р екон. наук, професор Левицька І.В.,
канд. екон. наук, доцент Кудінова І.П.

Навчальне видання

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ для проведення практичних занять з дисципліни

**«Статистика в туризмі» для підготовки фахівців ОС «Бакалавр»
за спеціальністю 242 «Туризм»**

Укладач: БАРДАШ Сергій Володимирович

1. Опис навчальної дисципліни **Статистика в туризмі**

Галузь знань, напрям підготовки, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень		
Галузь знань	24 «Сфера обслуговування»	
Освітній ступінь	<u>бакалавр</u>	
Спеціальність	242 « <u>Туризм</u> »	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	Обов'язкова (вибіркова)	
Загальна кількість годин	150	
Кількість кредитів ECTS	5	
Кількість змістових модулів	3	
Курсовий проект (робота) (якщо є в робочому навчальному плані)	1	
Форма контролю	іспит	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання		
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Рік підготовки	2	
Семестр	3	
Лекційні заняття	30 год.	10 год.
Практичні, семінарські заняття	30 год.	10 год.
Лабораторні заняття	-	-
Самостійна робота	58 год.	98 год.
Індивідуальні завдання	32 год.	32 год.
Кількість тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних самостійної роботи студента –	4 год. 4 год.	

ВСТУП

Метою вивчення навчальної дисципліни є формування у майбутніх бакалаврів туризму теоретичних знань та практичних навичок статистичної оцінки економічних явищ і процесів туризму, опанування методів статистичного аналізу.

Завданням навчальної дисципліни є вивчення принципів, методів реєстрації, зведення та групування, а також вивчення статистичних закономірностей явищ і процесів у туризмі.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен оволодіти компетентностями:

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК4. Здатність до критичного мислення, аналізу і синтезу;

ЗК6. Здатність шукати, обробляти та аналізувати інформацію з різних джерел;

ЗК7. Здатність зосереджуватись на якості та результаті при виконанні завдань;

ЗК8. Навички використання інформаційних та комунікативних технологій;

ЗК9. Здатність визначати, формулювати і вирішувати проблеми;

ЗК10. Здатність спілкуватися державною мовою;

ЗК12. Навички міжособистісної взаємодії, уміння працювати автономно та в команді;

ЗК13. Здатність планувати час та управляти ним.

Фахові компетентності спеціальності (ФК):

ФК1. Знання та розуміння предметної області своєї професії;

ФК2. Уміння застосовувати фахові знання на практиці;

ФК3. Здатність аналізувати рекреаційно-туристичний потенціал територій;

ФК4. Здатність аналізувати діяльність суб'єктів індустрії туризму на всіх рівнях управління;

ФК5. Розуміння сучасних тенденцій і регіональних пріоритетів розвитку туризму в цілому та окремих його форм і видів;

ФК10. Здатність здійснювати моніторинг, інтерпретувати, аналізувати та систематизувати туристичну інформацію, уміння презентувати туристичний інформаційний матеріал;

Програмні результати навчання:

знати:

- основні категорії статистики;
- порядок організації та проведення статистичного спостереження, його форми, види та способи;
- методику збору та аналізу інформації, необхідної для дослідження індустрії туризму;
- сутність, принципи та процедури зведення та групування статистичних даних;

- сутність, види та порядок розрахунку статистичних абсолютних, відносних та середніх показників;
- характеристики центра розподілу та варіації;
- сутність та складові елементи ряду динаміки, характеристики інтенсивності та основної тенденції розвитку;
- методологічні основи побудови індексів;
- базові поняття й категорії статистики туризму з точки зору попиту, а також класифікацію продуктів і видів діяльності в туризмі;
- місце туризму в системі Національного класифікатора України видів економічної діяльності;
- систему показників статистики туризму;
- статистичну звітність про туристську діяльність та інші джерела інформації в статистиці туризму;
- методологічні основи статистики колективних засобів розміщення;
- функції та порядок побудови індексів у статистичному дослідженні колективних засобів розміщення;
- завдання статистики туристських потоків та їх показники;
- характеристики інтенсивності розвитку та сезонності туристопотоків, а також методи їх вивчення;
- методологічні основи проведення вибіркового обстеження туристських витрат та туристського споживання;

вміти:

- збирати та обробляти статистичну інформацію щодо туристської діяльності;
- організовувати та проводити статистичні дослідження попиту та пропозиції туристських послуг;
- зводити та групувати матеріали статистичного спостереження, виявляти зв'язки між окремими явищами та процесами в туризмі, встановлювати та аналізувати їх структуру;
- обчислювати узагальнюючі статистичні показники (абсолютні, відносні, середні) та надавати їх економічну інтерпретацію;
- виконувати статистичну оцінку однорідності зібраного статистичного матеріалу;
- вивчати динаміку явищ і процесів у туризмі, тенденцій і закономірностей їх розвитку;
- аналізувати складні явища та процеси у туризмі, виявляти дії окремих факторів у їх розвитку;
- проводити вибіркове спостереження та перенести його результати на генеральну сукупність.

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	Інд.	с. р.
Змістовий модуль 1. Основи статистики												
Тема 1. Предмет і метод статистики.	6	2	2			2	7	-	-		-	7
Тема 2. Статистичне спостереження.	14	2	2		6	4	13	-	-		6	7
Тема 3. Зведення та групування статистичних даних	14	2	2		6	4	13	-	-		6	7
Тема 4. Статистичні показники	14	2	2		6	4	13	-	-		6	7
Разом за змістовим модулем 1	48	8	8		18	14	46	-	-		18	28
Змістовий модуль 2. Методи статистики												
Тема 5. Ряди розподілу та характеристики варіації	14	2	2		6	4	13	-	-		6	7
Тема 6. Кореляційний аналіз	8	2	2			4	7	-	-		-	7
Тема 7. Вибіркове спостереження.	10	2	2		2	4	9	-	-		2	7
Тема 8. Ряди динаміки.	8	2	2			4	7	-	-		-	7
Тема 9. Індeksi	8	2	2			4	7	-	-		-	7
Разом за змістовим модулем 2	48	10	10		8	20	43	-	-		8	35
Змістовий модуль 3. Статистика туризму												
Тема 10. Туризм як об'єкт статистичного вивчення	8	2	2			4	7	1	-		-	6
Тема 11. Методологічні основи статистики колективних засобів розміщування	14	2	2		6	4	15	1	2		6	6
Тема 12. Індексні моделі в статистиці колективних засобів розміщування	8	2	2			4	10	2	2		-	6
Тема 13. Статистика туристських потоків	8	2	2			4	10	2	2		-	6
Тема 14. Аналіз інтенсивності розвитку та сезонності турпотоків	8	2	2			4	10	2	2		-	6
Тема 15. Статистика туристських витрат і	8	2	2			4	9	2	2		-	5

туристського споживання												
<i>Разом за змістовим модулем 3</i>	54	12	12		6	24	61	10	10		6	35
Усього годин	150	30	30		32	58	150	10	10		32	98

АНОТОВАНИЙ ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Основи статистики

Тема лекційного заняття 1. Предмет і метод статистики.

Статистика як вид практичної діяльності. Статистика як галузь наукових знань. Чинники формування та розвитку статистики. Об'єкт статистики. Предмет статистики. Складові статистики як багатогалузевої науки. Статистична закономірність. Статистична сукупність. Закономірність розвитку. Закономірність розподілу елементів сукупності. Закономірності структурних зрушень. Закономірності зв'язку між явищами. Ознака. Варіація. Кількісні ознаки. Атрибутивні ознаки. Номінальна шкала. Порядкова (рангова) шкала. Метрична шкала. Дискретна ознака. Неперервна ознака. Статистичний показник. Статистична методологія. Статистичне дослідження. Статистичний ряд. Ряд розподілу. Ряд динаміки. Статистична таблиця. Статистичні графіки.

Тема лекційного заняття 2. Статистичне спостереження.

Інформація. Інформаційне забезпечення. Статистичне спостереження. Первинне спостереження. Вторинне спостереження. Статистичні дані. Вимоги до статистичних даних. Етапи статистичного дослідження. План статистичного спостереження. Мета спостереження. Об'єкт спостереження. Одиниця сукупності. Одиниця спостереження. Програма спостереження. Статистичний інструментарій. Статистичний формуляр. Види та способи реєстрації даних. Суб'єкти статистичних спостережень. Час спостереження. Місце спостереження. Період спостереження. Види контролю даних обстежень. Види помилок. Організаційні форми спостереження. Спеціально організовані спостереження. Статистичний реєстр. Види статистичних реєстрів. Класифікація статистичних спостережень.

Тема лекційного заняття 3. Зведення та групування статистичних даних

Статистичне зведення. Макет статистичної таблиці. Форми обробки даних зведення. Групувальна ознака. Статистичний стандарт. Структурне групування. Типологічне групування. Аналітичне групування. Інтервал. Принципи формування інтервалів. Просте, комбіноване та вторинне групування. Підмет та присудок статистичної таблиці. Види статистичних таблиць. Вимоги до оформлення статистичних таблиць. Статистичні графіки.

Тема лекційного заняття 4. Статистичні показники

Статистичний показник. Модель статистичного показника. Класифікація статистичних показників та їх види. Абсолютна величина. Види вимірників абсолютних величин. Відносна статистична величина. База порівняння. Відносна величина динаміки. Відносна величина просторових порівнянь. Відносна величина порівняння зі стандартом. Відносна величина структури. Відносна величина координат. Відносні величини інтенсивності. Середня величина. Середня арифметична, гармонійна, геометрична, квадратична. Групова середня.

Змістовий модуль 2. Методи статистики

Тема лекційного заняття 5. Ряди розподілу та характеристики варіації

Ряд розподілу. Варіанта. Частота. Частка. Кумулятивна частота. Мода. Медіана. Квартиль. Дециль. Розмах варіації. Лінійне відхилення. Квадратичне відхилення. Дисперсія. Лінійний коефіцієнт варіації. Квадратичний коефіцієнт варіації. Коефіцієнт осциляції. Додавання варіацій.

Тема лекційного заняття 6. Кореляційний аналіз

Факторна та результативна ознаки. Функціональний зв'язок. Стохастичний зв'язок. Основні завдання кореляційного аналізу. Етапи кореляційного аналізу. Коефіцієнт кореляції. Непараметрична кореляція. Рангова кореляція.

Тема лекційного заняття 7. Вибіркове спостереження.

Вибіркове спостереження. Переваги вибіркового спостереження. Вибіркові дані. Вибірковий метод. Мета та завдання вибірки. Репрезентативні вибірки. Способи відбору у вибірку сукупність. Помилка вибірки. Способи визначення помилки вибору. Види середніх помилок вибірки. Види граничних помилок вибірки. Організація вибіркового спостереження.

Тема лекційного заняття 8. Ряди динаміки.

Динамічний ряд. Моментний ряд. Інтервальний ряд. Базисна та ланцюгова характеристики динаміки. Абсолютний приріст. Темп зростання. Темп приросту. Абсолютне значення 1% приросту. Середній абсолютний приріст. Середньорічний темп зростання. Згладжування ряду динаміки. Ступінчата та ковзна (плинна) середні.

Тема лекційного заняття 9. Індекси

Поняття індексу. Функції індексів. Динамічний, територіальний, міжгруповий, індивідуальний, зведений індекси. Середньозважений індекс. Агрегатний індекс. Зведений індекс фізичного обсягу. Зведений індекс цін.

Середньозважений індекс. Взаємозв'язок індексів. Індекс середньої величини. Індекс змінного складу. Індекс фіксованого складу. Індекс структурних зрушень.

Змістовий модуль 3. Статистика туризму

Тема лекційного заняття 10. Туризм як об'єкт статистичного вивчення

Предмет статистики туризму. Критерії міжнародних рекомендацій зі статистики. Одиниця спостереження в статистиці туризму. Характерні туристські споживчі продукти та характерні для туризму види діяльності (галузі туризму). Основні напрями статистичних досліджень в туризмі. Види групувань. Види державних статистичних спостережень в туризмі. Види статистичної звітності.

Тема лекційного заняття 11. Методологічні основи статистики колективних засобів розміщування

Напрями статистичного дослідження колективних засобів розміщування (КЗР). Завдання статистичного дослідження КЗР. Класифікації статистики КЗР. Показники експлуатаційної можливості КЗР. Середні та відносні показники діяльності КЗР. Статистичні показники доходів і витрат КЗР. Показники розподілу у КЗР.

Тема лекційного заняття 12. Індексні моделі в статистиці колективних засобів розміщування

Функції індексів статистичного дослідження КЗР. Система взаємопов'язаних індексів. Системи взаємопов'язаних індивідуальних індексів. Системи зведених індексів. Аналіз динаміки та впливу окремих факторів. Багатофакторні мультиплікаційні моделі в статистиці КЗР.

Тема лекційного заняття 13. Статистика туристських потоків

Туристичний потік. Напрямки туристичного потоку. Завдання статистики туристичних потоків. Організаційні форми статистики туристичних потоків. Програма досліджень туристопотоку. Показники туристопотоків за даними ДПС України. Показники туристопотоків за даними звітів КЗР. Показники туристопотоків за даними суб'єктів туристичної діяльності. Показники структурних розбіжностей. Статистичне вивчення попиту на послуги суб'єктів туристичної діяльності. Статистичне вивчення показників, що впливають на туристопотік.

Тема лекційного заняття 14. Аналіз інтенсивності розвитку та сезонності турпотоків

Показники динаміки туристопотоку. Середні показники динаміки туристопотоку. Порівняльні характеристики інтенсивності туристопотоку. Тенденції розвитку туристопотоків. Згладжування рядів динаміки.

Сезонність туристопотоків. Індекси сезонності. Показники абсолютного та відносного розмаху сезонних коливань.

Тема лекційного заняття 15. Статистика туристських витрат і туристського споживання

Поняття туристських витрат та їх склад. Зміст поняття «туристське споживання» Туристське споживання за видами туризму. Визначення обсягу туристичних витрат. Анкетне обстеження. Вибіркові обстеження у туризмі. Факторний аналіз витрат відвідувачів.

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

Змістовий модуль 1. Основи статистики

Тема 1. Базові поняття теорії статистики

Питання для обговорення

1. Зазначити, що розуміється під статистикою.
2. Навести складові статистики як багатогалузевої науки.
3. Навести види статистичних закономірностей.
4. Навести визначення об'єкту і предмету статистики.
5. Пояснити, що розуміється під закономірністю, а також її зв'язок з статистичною сукупністю.
6. Навести види ознак та шкал, що застосовуються у статистиці.

Тема 2. Організація та особливості проведення статистичного спостереження.

Питання для обговорення

1. Розкрити сутність понять: «інформаційне забезпечення», «інформація», «статистичне спостереження»
2. Навести загальну характеристику етапів статистичного дослідження
3. Пояснити сутність видів контролю статистичних даних, а також причини виникнення похибок статистичного спостереження
4. Зазначити, чим первинне спостереження відрізняється від вторинного спостереження та навести приклади статистичних даних мікро та макrorівня.
5. Пояснити поняття: мета спостереження, об'єкт спостереження, одиниця спостереження, програма спостереження
6. Навести організаційні форми, види і способи статистичного спостереження

Завдання 1.1. Скласти програму статистичного спостереження за власною обраною метою.

Розв'язок. Наведемо приклад програми статистичного спостереження, визначимо організаційні форми, види і способи його проведення.

Мета спостереження:

Дослідження перспектив організації системи молодіжного літнього

«зеленого туризму» в Україні для іноземних громадян середнього достатку.

Об’єкт спостереження: громадяни країн Західної Європи та інших розвинених країн світу, що користуються мережею Інтернет і схильні до активних форм відпочинку.

Форма та спосіб дослідження:

Наше спостереження є спеціально організованим, одноразовим.

Способи проведення:

- Анонімне інтернет-анкетування через спеціально створений веб-сайт.
- Розсилання анкет поштою через контакти на міжнародних молодіжних інтернет-форумах.

Організаційний план.

1 – 20 лютого: Розробка сайту з наповненням його інформацією про найпривабливіші зони „зеленого” відпочинку в Україні: місця для наметових таборів у Карпатах, в Криму, степовій зоні, наймальовничіші траси водного туризму – Прут, Черемош, Псьол, Десна, Південний Буг, екстрим-зони в гірських районах Карпат і Криму, комплекси печер для спелеотуризму тощо. Сайт розробляється в чотирьох версіях – українській, англійській, німецькій, французькій. Вхід до основних інформаційних ресурсів сайту – через заповнення інтерактивної анкети. Рекламу сайту в мережі Інтернет.

Термін спостереження: 20 лютого – 1 травня: Збір та попередня обробка анкетних даних, підготовка їх до автоматизованої обробки з урахуванням наступного етапу дослідження - аналізу розподілу перспективних замовників туристичних послуг за географічним, мовним, соціально-культурним критеріями та орієнтовним розміром коштів, запланованих на відпочинок. Мета аналізу – отримання базової інформації для визначення перспективності організації конкретних форм активного відпочинку.

Критична дата: 10 квітня.

Статистичний формуляр. Електронна анкета для інтерактивного заповнення через Інтернет. Основні позиції анкети:

1. Вік: ☐ 15 – 20 років
☐ 20 – 25 років
☒ 25 – 30 років
☐ 30 – 35 років
☐ 35 – 40 років
☐ > 40 років

2. Стать ☒ Ч ☐ Ж

3. Країна

4. Мови, якими користуєтесь

5. Віддасте перевагу проживанню:

- ☐ Готель
☐ Приватний будинок
☒ Намет

- ☐ English
☐ Deutsch
☒ Français
☐ Polski
☐ Magyar
☐ Українська

.....

6. Гранична сума, яку Ви збираєтесь витратити за добу на:

проживання харчування екскурсії, розваги

7. Види туризму, що Вас цікавлять:

- ☒ Гірський
☐ Водний
☐ Пішохідний
☒ Кінний
☒ Дайвінг
☐ Спелеотуризм
☐ Краєзнавство

Тема 3. Загальна методика та окремі процедури статистичного зведення та групування

Питання для обговорення

1. Навести визначення терміну «статистичне зведення».
2. Навести характеристики типологічного групування.
3. Навести характеристики аналітичного групування.
4. Навести основні питання, що розв'язуються при групуванні даних спостереження.
5. Навести характеристики структурного групування.
6. Зазначити, як визначаються інтервали під час групування та які види інтервалів вам відомі.

Завдання 3.1. За даними таблиці 3.1 проаналізувати пріоритетні напрямки в'їзного туризму до України. Для цього провести складне зведення з:

а) типологічним групуванням, обґрунтувавши вибір групувальної ознаки; б) структурним групуванням за кількістю громадян, які в'їжджали до України з метою туризму.

Результати оформити у вигляді статистичних таблиць та проілюструвати графічно.

Таблиця 3.1

**Кількість іноземних громадян, які в'їжджали до України, 2000 р.
(тис. осіб)/витяг, дані заокруглені/**

<i>№ п/п</i>	<i>Назва країни</i>	<i>Всього з метою туризму</i>	<i>№ п/п</i>	<i>Назва країни</i>	<i>Всього з метою туризму</i>
1	Білорусь	531	34	Китай	5
2	Молдова	1 199	35	Корея Півд.	1
3	Польща	182	36	Латвія	24
4	Росія	1 333	37	Лівія	1
5	Угорщина	480	38	Ліван	2
6	Румунія	30	39	Литва	21
7	Словаччина	58	40	Марокко	1
8	Австралія	2	41	Монголія	1
9	Австрія	10	42	Нідерланди	6
10	Азербайджан	23	43	Німеччина	62
11	Аргентина	1	44	Нова Зеландія	1
12	Афганістан	2	45	Норвегія	3
13	Бельгія	4	46	Пакистан	1
14	Болгарія	17	47	Палестина	1
15	В'єтнам	6	48	Сирія	4
16	Вірменія	15	49	Словенія	4
17	Великобританія	22	50	США	53
18	Греція	6	51	Тайвань	4
19	Грузія	23	52	Туніс	3
20	Данія	5	53	Таджикистан	3
21	Естонія	9	54	Туреччина	17
22	Єгипет	1	55	Туркменистан	2
23	Ізраїль	37	56	Узбекистан	23
24	Індія	3	57	Фінляндія	3
25	Іран	2	58	Франція	16
26	Ірландія	1	59	Хорватія	3
27	Іспанія	4	60	Чехія	39
28	Італія	10	61	Швейцарія	7
29	Йорданія	4	62	Швеція	6
30	Казахстан	9	63	Шрі - Ланка	1
31	Канада	8	64	Югославія	5
32	Кіпр	1	65	Японія	2
33	Киргизстан	2			

Завдання 3.2. При дослідженні роботи адміністраторів різних готелів були отримані наступні дані щодо часу оформлення документів на одного клієнта (хв.):

10, 15, 12, 16, 10, 12, 15, 16, 15, 12, 10, 12, 12, 20, 10, 15,
12, 16, 12, 10, 15, 20, 10, 12, 14, 32, 9, 12, 9, 10, 12, 9.

Проаналізуйте отриману інформацію (побудувавши варіаційний ряд розподілу часу обслуговування клієнтів) та проілюструйте її графічно.

Завдання 3.3. Під час вибіркової перевірки було встановлено наступну тривалість обслуговування одного клієнта адміністраторами готелю „Оленка” (таблиця 3.3). За даними таблиці виконайте наступні завдання:

- побудуйте інтервальні варіаційні ряди розподілу тривалості оформлення документів кожним адміністратором, утворивши по три групи з однаковими інтервалами, зробіть загальні висновки щодо роботи адміністраторів.

Таблиця 3.2

Час оформлення документів, хв..							
Карпенко				Дмитренко			
15	10	12	12	11	23	13	13
20	11	10	12	25	12	15	21
8	12	15	15	10	12	15	12
5	12	23	17	18	18	10	10
15	10	10	8	22	22	10	12
8	22	10	12	10	12	20	25
10	15	10	10	20	22	22	12
10	22	15	10	22	25	21	25

Тема 4. Розрахунки відносних та середніх величин

Питання для обговорення

1. Пояснити, що розуміється під статистичним показником.
3. Зазначити, що характеризують абсолютні величини та навести їх види.
5. Навести визначення середньої в статистиці та її завдання
2. Охарактеризувати первинні, похідні, інтервальні та моментні статистичні показники.
4. Зазначити, що характеризуються відносні величини та навести види відносних величин
6. Навести види середніх в статистиці та стисло їх охарактеризувати.

Завдання 4.1. За даними таблиці 4.1 охарактеризувати динаміку мотивації в'їзду в Україну.

Таблиця 4.1

**Динаміка мотивації в'їзду іноземних громадян до України (млн. осіб),
1995-2000 рр.**

<i>Мотивація в'їзду</i>	<i>2010</i>	<i>2011</i>	<i>2012</i>	<i>2013</i>	<i>2014</i>	<i>2015</i>
Службова поїздка	0,8	0,9	1,2	1,5	1,5	1,4
Організований туризм	1,9	1,2	1,4	0,9	0,7	0,7

Завдання 4.2. За даними, наведеними в таблиці 4.2, провести порівняння ринків таймшерних курортів в різних країнах світу.

Таблиця 4.2

<i>Регіон</i>	<i>Кількість курортів</i>	<i>% до підсумку</i>	<i>Кількість власників таймшерів</i>	<i>% до підсумку</i>
США	1329	43,6	1 411 000	59,7
Європа	839	27,5	424 000	17,9
Мексика	201	6,6	124 000	5,2
Південна Африка	135	4,4	120 000	5,1
Карибський басейн	131	4,3	5 000	0,2

Змістовий модуль 2. Методи статистики

Тема 5. Розрахунки показників розподілу та варіації

Питання для обговорення

1. Навести визначення варіаційного ряду розподілу та зазначити відмінності дискретного ряду від інтервального.
2. Навести визначення моди та медіани.
3. Навести назви абсолютних та відносних характеристик, що використовуються для вимірювання та оцінювання варіації.
4. Охарактеризувати частоту, частку та кумулятивну частоту (частку).
5. Навести зміст поглибленого аналізу закономірностей розподілу.
6. Навести правило додавання варіацій

Завдання 5.1. Під час вивчення споживчого попиту проведено спостереження оренди приватного житла в с. Берегове за період з першого по десяте травня 2005 року. Результати спостереження представлені в таблиці 5.1.

Таблиця 5.1

Споживчий попит на житло в с. Берегове

<i>№</i>	<i>Вартість однородної оренди на одну особу, у.о</i>	<i>Кількість осіб, що орендували житло, тис.од.</i>	<i>№</i>	<i>Вартість однородної оренди на одну особу, у.о</i>	<i>Кількість осіб, що орендували житло, тис.од.</i>
1	2-4	57	5	16-20	32
2	5-8	75	6	21-25	17
3	9-11	37	7	26-30	20

4	12-15	35	8	31 і більше	8
---	-------	----	---	-------------	---

Охарактеризуйте вартість оренди житла за допомогою середніх та структурних середніх показників;

Завдання 5.2. Вік робітників тур. агенції становить 28, 30, 31, 46, 47, 48, 50 років. Визначити: $\bar{x}$, R , V_R , $\bar{d}$, V_d , σ^2 , σ , V_σ .

Тема 6. Розрахунки кореляції статистичних даних

Питання для обговорення

1. Розкрити доцільність вивчення причинно-наслідкових зв'язків.
2. Пояснити відмінності між функціональним та стохастичним зв'язком.
3. Навести етапи кореляційного аналізу.
4. Навести характеристики зв'язків за кількістю взаємодіючих факторів та за загальним напрямом.
5. Пояснити призначення та зазначити завдання кореляційного аналізу.
6. Навести призначення коефіцієнту кореляції.

Завдання 6.1. Необхідно визначити, яка з наведених нижче корельованих пар ознак є факторною, а яка результативною.

Дані для виконання:

1. Потужність електростанції, виробництво електроенергії.
2. Споживчі ціни, купівельна спроможність грошової одиниці.
3. Безробіття, рівень злочинності.
4. Продуктивність праці робітника-верстатника, вік виробничого обладнання.
5. Торгова площа магазинів, товарооборот.
6. Обороти біржі, кількість брокерських місць.
7. Фізичний знос обладнання, коефіцієнт змінності роботи підприємства.

Завдання 6.2. Необхідно визначити, які з наведених залежностей соціально-економічних явищ є функціональними, а які кореляційними:

Дані для виконання:

1. Витрати сімей на продукти харчування – від числа членів сім'ї.
2. Загальний капітал акціонерної компанії – від кількості випущених компанією акцій та їх ринкової ціни.
3. Тривалість життя населення регіону – від стану екологічного середовища.
4. Собівартість продукції – від обсягу виробництва і виробничих витрат.
5. Введення в дію житла – від капітальних вкладень у житлове будівництво.

6. Плата за кредит – від розміру позики і процента за користування кредитом.

7. Попит на товари народного споживання – від наявності їх на ринку і цін.

Завдання 6.3. Необхідно:

– за даними табл. 6.3.1 обчислити параметри лінійного рівняння регресії, надати їм економічну інтерпретацію;

– за допомогою коефіцієнта детермінації визначити щільність зв'язку між урожайністю кукурудзи та строком її збирання;

– перевірити істотність зв'язку між зазначеними ознаками з імовірністю 0,95.

Дані для виконання:

Таблиця 6.3.1.

Залежність урожайності кукурудзи від строку збирання урожаю обстежено 10 господарств, які належать до однієї природнокліматичної зони

<i>Номер господарства</i>	<i>Строк збирання урожаю, днів</i>	<i>Урожайність кукурудзи, ц/га</i>
1	27	25
2	23	45
3	18	48
4	20	44
5	25	41
6	30	22
7	24	45
8	34	20
9	16	52
10	20	50

Тема 7. Формування вибірки та розрахунок помилок вибіркового спостереження.

Питання для обговорення

1. Дати визначення вибіркового спостереження та навести мету застосування вибіркового методу.
2. Навести зміст стадій процесу вибіркового спостереження.
3. Навести причини помилок реєстрації та репрезентативності.
4. Навести переваги вибіркового спостереження над суцільним.
5. Навести способи відбору та підходи до формування вибірки.
6. Навести причини появи випадкових, систематичних, навмисних та ненавмисних помилок.

Завдання 7.1. Вибіркове випадкове обстеження, проведене за замовленням адміністрації готелю, показало, що на додаткові послуги, запропоновані готелем, 7 клієнтів протягом тижня витратили до 50 грн., 8 – від 50 до 70, 3 – від 70 до 90 і 2 клієнта – більше 90 грн. В середньому за тиждень в готелі знаходиться до 100 клієнтів.

Визначити:

- 1) середню кількість коштів, що витрачаються клієнтами готелю на додаткові послуги, з ймовірністю 0,988,
- 2) частку клієнтів, що витрачають більше 90 грн., з ймовірністю 0,954.

Завдання 7.2. Проведено вибіркове обстеження обсягів щоденного доходу суб'єктів туристичної індустрії. Кількість установ визначалась пропорційно кількості відповідних підприємств міста (розшарована вибірка). Результати обстеження занесено в табл. 7.1.

Таблиця 7.1

Показники доходів вибіркового дослідження суб'єктів туристичної індустрії

<i>Вид</i>	<i>Кількість</i>	<i>Середні обсяги щоденного доходу, тис. грн.</i>	<i>Дисперсія обсягів доходу</i>
Кафе-бари	10	2	6,4
Комплекси (кафе, бар, більярд, зали ігрових автоматів)	6	7	7,8
Ресторани	4	9	10,3

Обчислити:

- 1) середні обсяги щоденних доходів в розрахунку на одну установу міста для загальної сукупності з ймовірністю 0,954;
- 2) мінімально достатній обсяг вибірки, при якому помилка з ймовірністю 0,954 не перевищить 1 тис. грн

Тема 8. Розрахунок інтенсивності та тенденції розвитку.

Питання для обговорення

1. Навести визначення динамічного ряду, а також зазначити відмінності моментного динамічного ряду від інтервального.
2. Навести формулу розрахунку абсолютного приросту та темпу приросту ланцюговим та базисним способами.
3. Навести формулу розрахунку середнього рівня ряду динаміки, а також середнього абсолютного приросту
4. Описати особливості розрахунку характеристик інтенсивності динаміки ланцюговим та базисним способом.
5. Навести формулу розрахунку темпу приросту, а також 1% темпу приросту різними способами
6. Навести формулу розрахунку середнього темпу зростання.

Завдання 8.1. Провести аналіз динаміки процесу на підставі даних таблиці 8.1.

Таблиця 8.1

**Динаміка кількості відвідування України туристами з країн Азії
у 2009 – 2014 рр., тис. чол.**

Показник	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Кількість іноземних туристів, обслуговуваних тур. фірмами	430,6	277,3	290,5	287,0	283,0	377,9

Завдання 8.2. Проаналізувати сезонні коливання обсягів спожитої електроенергії в санаторії „Карпати” на підставі даних таблиці 8.2.

Таблиця 8.2

Обсяг спожитої електроенергії в санаторії «Карпати» у поточному році

Квартал	Обсяги спожитої електроенергії, Y_t , млн. кВт/год		
	2016	2017	2018
1	1,6	1,5	1,6
2	1,4	1,3	1,5
3	1,0	0,8	1,0
4	0,8	1,0	1,1

Тема 9. Розрахунок індивідуальних та агрегатних індексів.

Питання для обговорення

1. Навести визначення терміну «індекс» та розкрити його функції
2. Навести формулу агрегатного індексу товарообороту та пояснити його розрахунок
3. Пояснити як розраховуються абсолютні прирости за рахунок окремих факторів завдяки побудови агрегатних зведених індексів
4. Дати характеристику класифікації індексів за ступенем охоплення одиниць сукупності та відповідно до бази порівняння.
5. Навести формулу агрегатного індексу фізичного обсягу та пояснити його розрахунок
6. Побудувати модель індексів, яка буде відображати зв'язок між агрегатними індексами

Завдання 9.1. Необхідно визначити зведені індекси на підставі даних табл. 9.1.

Таблиця 9.1

Обсяг реалізації і ціна одиниці продукції у звітному та базовому періодах

Продукти	Базовий період		Звітний період	
	обсяг реалізації, шт. (q_0)	ціна за одиницю, грн. (p_0)	обсяг реалізації, шт. (q_1)	ціна за одиницю, грн. (p_1)
А	680	10,0	690	13,5
Б	1300	13,5	1400	14,0
В	800	19,0	850	20,0

Завдання 9.2. Необхідно визначити індекси середнього рівня на підставі даних табл. 9.2.

Таблиця 9.2

**Обсяг виробництва велосипедів та їх собівартість на
двох підприємствах**

Підприємство	Вироблено велосипедів, тис. шт.		Собівартість 1 шт., грн.	
	базовий період	звітний період	базовий період	звітний період
№ 1	410	320	800	850
№ 2	640	730	880	900
Разом	1050	1050	x	x

Завдання 9.3. Необхідно за даними таблиці 9.3 обчислити індекси середніх витрат матеріалу змінного, фіксованого складу і структурних зрушень; перевірити взаємозв'язок між трьома індексами.

Дані для виконання:

Таблиця 9.3

**Дані про витрати матеріалу на 1 виріб за період та кількість
виготовлених виробів**

Технологія розкрою матеріалу	Витрати матеріалу на 1 виріб за місяць, м		Кількість виготовлених виробів за місяць, тис. шт.	
	базовий, x_0	поточний, x_1	базовий, f_0	поточний, f_1
Традиційна	0,9	0,7	48	22
Удосконалена	0,6	0,4	15	38
Разом	—	—	63	60

Завдання 9.4

Необхідно визначити загальний індекс цін за даними таблиці 9.4.

Таблиця 9.4

Дані про товарооборот звітнього періоду та розмір зниження цін

Товари	Товарооборот звітнього періоду, млн грн.	Розмір зниження цін, %	Індивідуальні індекси цін
	p_1q_1		i_p
Радіоприймачі	1500	-15	0,85
Телевізори	2600	-27	0,73
Разом	2100	x	x

Змістовий модуль 3. Статистика туризму

Тема 10. Загальний зміст статистики туризму та напрями статистичних досліджень в туризмі.

Питання для обговорення

1. Навести завдання СТ
2. Навести відмінності між поняттями «подорожуючий», «відвідувач», «екскурсанти», «турист».

3. Навести основні напрями статистичних досліджень туристичної індустрії та внутрішнього туризму.
4. Назвати важливі події у становленні та розвитку статистики туризму.
5. Навести перелік продуктів характерних для туризму
6. Навести перелік показників, що характеризують КЗР

Тема 11. Розрахунок загальних показників діяльності КЗР.

Питання для обговорення

1. Навести завдання статистичного вивчення КЗР:
2. Навести приклади середніх показників, що характеризують діяльність КЗР
3. Навести основні класифікації, що використовуються статистикою КЗР
4. Навести показники КЗР, що характеризують пропозицію щодо їх послуг.
5. Навести показники, що характеризують попит КЗР
6. Зазначити на підставі яких попередніх розподілів проводиться статистичне дослідження діяльності КЗР.

Завдання 11.1. За даними, наведеними у табл. 11.1 розрахувати:

- 1) показники структурних зрушень;
- 2) лінійний коефіцієнт структурних зрушень доходів і витрат КЗР;
- 3) квадратичний коефіцієнт структурних зрушень

Таблиця 11.1

Структура доходів від послуг, наданих КЗР регіону, та аналіз її зрушень

Вид доходів	ch_0	ch_1	$ch_1 - ch_0$	ch_1 / ch_0	$ ch_1 - ch_0 $, п.п.	$(ch_1 - ch_0)^2$	$ch_1^2 - ch_0^2$
Від продажу номерів	0,307	0,390	0,083	1,270	8,3	68,9	2463,5
Від реалізації путівок	0,566	0,504	-0,062	0,890	6,2	38,4	5743,7
Від додаткових послуг	0,127	0,106	-0,021	0,835	2,1	4,4	273,7
Усього	1,000	1,000	0,000	-	16,6	111,7	8480,9

Завдання 11.2. За даними табл. 11.2 розрахувати основні показники рядів розподілу в статистиці КЗР (середній рівень, моду, медіану).

Таблиця 11.2

Розподіл КЗР регіону за доходами від наданих послуг

Доходи, млн. грн.	Кількість КЗР f	Середина інтервалу, млн. грн. x	xf	S
До 600	70	400	28000	70
600 - 1000	80	800	64000	150
1000 - 1400	50	1200	60000	200
1400 - 1800	60	1600	96000	260

Понад 1800	40	2000	80000	300
Усього	300	-	328000	-

Тема 12. Оцінка діяльності КЗР за допомогою індексного методу.

Питання для обговорення

1. Зазначити, для яких досліджень використовуються індекси у статистиці КЗР
2. Зазначити, як визначається відносна зміна вартості перебування та факторні відносні прирости даного результативного показника
3. Навести індексну модель, яка дозволяє визначити вплив середньої ціни та загальної кількості ночівель на зміну загальної вартості перебування
4. Зазначити, як розраховується загальний абсолютний приріст вартості перебування, а також абсолютний приріст вартості перебування за рахунок зміни цін та кількості ночівель.
5. Зазначити показник, який можна вирахувати за допомогою загальної кількості ночівель ($\sum q$) та середньої за типами КЗР ціни за один людино-день (ліжко-день) (p), а також систему взаємопов'язаних індексів.
6. Зазначити, як за допомогою факторів середньої ціни та загальної кількості ночівель можна визначити загальний абсолютний приріст вартості перебування та факторні абсолютні прирости.

Завдання 12.1.

На підставі даних, наведених у таблиці 12.1 виконати низку завдань.

Таблиця 12.1

Дані за типами КЗР

Тип КЗР	Базисний період		Звітний період	
	Ціна за 1 людино-день (ліжко-день), грн.	Кількість ночівель, (млн. людино-днів (ліжко-днів))	Ціна за 1 людино-день (ліжко-день), грн.	Кількість ночівель, (млн. людино-днів (ліжко-днів))
ГАЗР	687	11,8	720	10,3
ІКЗР	191	34,9	175	35,4

Розрахувати та проаналізувати:

- 1) індивідуальні індекси: а) кількості ночівель; б) цін; в) вартості перебування;
- 2) скласти систему відповідних індексів та для кожного з типів КЗР розрахувати абсолютний приріст вартості перебування – загальний, а також факторні абсолютні прирости, обумовлені зміною: а) ціни; б) кількості ночівель;
- 3) для кожного типу КЗР відносний приріст вартості перебування – загальний, а також факторні відносні прирости, обумовлені зміною: а) ціни; б) кількості ночівель.

Тема 13. Розрахунок туристичного потоку за окремими критеріями.

Питання для обговорення

1. Навести завдання статистичного вивчення ТП та їх найважливіші показники
2. Навести ознаки, за якими досліджуються відвідувачі у межах статдослідження ТП.
3. Навести методи статистики та показники, що розраховуються на їх підставі в межах статистичного дослідження ТП
4. Навести методологічну основу, мету, об'єкт та одиницю спостереження в межах стат. вивчення ТП.
5. Навести форми звітності та показники, що є суттєвими при статдослідженні ТП
6. Навести методи статистики та показники, що розраховуються на їх підставі в межах статистичного дослідження ТП

Завдання 13.1.

На підставі даних, наведених у таблиці 13.1 розрахувати та проаналізувати:

- 1) лінійний коефіцієнт структурних розбіжностей у сукупностях в'їзних та виїзних туристів;
- 2) квадратичний коефіцієнт структурних розбіжностей.

Таблиця 13.1

Дані про розподіл в'їзних та виїзних туристів за метою відвідування

Мета відвідування	Кількість туристів, тис. осіб	
	в'їзних	виїзних
Службова, навчання	10,2	60,4
Дозвілля, відпочинок	130,5	2050,1
Лікування	14,4	4,2
Інше	28,4	3,1

Завдання 13.2.

На підставі даних, наведених у таблиці 13.2 розрахувати та проаналізувати:

- 1) лінійний коефіцієнт структурних розбіжностей у сукупностях туристів з різною метою поїздки;
- 2) квадратичний коефіцієнт структурних розбіжностей.

Таблиця 13.2

Дані про розподіл туристів, мета поїздки яких службова та дозвілля, за їх типами

Тип туристів	Кількість туристів з метою поїздки, тис. осіб	
	службова	дозвілля
Візні	21,2	184,1
Виїзні	47,5	2035,5
Внутрішні	187,1	450,1

Тема 14. Оцінка динаміки туристичного потоку

Питання для обговорення

1. Зазначити, які характеристики динаміки розраховують при вивченні ТП.
2. Пояснити поняття: тенденція, сезонні зміни, несистематичні випадкові зміни.
1. Навести способи згладжування рядів динаміки та пояснити їх сутність.
2. Навести визначення індексу сезонності та зазначити методiku його розрахунку

Тема 15. Статистичне дослідження витрат відвідувачів.

Питання для обговорення

1. Зазначити, як визначає туристські витрати Всесвітня туристична організація.
2. Навести витрати, які належать до витрат, що оплачені або компенсовані відвідувачам іншими особами.
3. Навести, які платежі, що здійснюють відвідувачі не належать до туристських витрат.
4. Пояснити, як співвідносяться категорії «туристські витрати» і «туристське споживання».
5. Описати категорії туристського споживання.
6. Описати основні напрямки досліджень, які можна здійснити на основі вибіркового обстеження відвідувачів.

Рекомендована література

Базова

1. Бардаш С.В. Статистика в туризмі: конспект лекцій. 2019.
2. Єріна А.М. Статистика: підручник. К.: Знання, 2009. 484 с.
3. Єріна А.М., Пальян З.О. Теорія статистики: Практикум. 7-ме вид., стер. К.: Знання, 2009. 255 с.
4. Ковтун Н.В. Теорія статистики: курс лекцій, практикум. Київ: ІМЕКС. 2007. 276 с.
5. Кущенко О.І. Статистика туризму: Економічна статистика: навчальний посібник: за ред. В.М. Соболева. Х.: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2017.
6. Мармоза А.Т. Теорія статистики. К.: Ельга, Ніка-Центр, 2003. 392 с.
7. Мармоза А.Т. Практикум з теорії статистики. К.: Ельга, Ніка-Центр, 2003. 344 с.
8. Підгорний А. З., Милашко О. Г. Статистика туризму: Навчальний посібник. Одеса: ОНЕУ, ротاپринт, 2014. 204 с.
9. Ткач Є.І., Сторожук В.П. Загальна теорія статистики: підручник [для студ. вищ. навч. закл.]. [3-тє вид.] К.: Центр учбової літератури, 2009. 442 с.

Допоміжна

1. Баран Р.Я., Жолоб Л.І., Кондур О.С., Крупа О.М. Статистика: Навчальний посібник для студентів економічних спеціальностей вузів. Чернівці: ТОВ “Видавництво “Наші книги” 2008. 240 с.
2. Білецька І.М. Моніторинг тенденцій розвитку міжнародного туризму. Глобальні та національні проблеми економіки. Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського. 2016. Вип. 11. С. 41–46.
3. Височан, О. С. Співвідношення понять «подорожуючий», «відвідувач» і «турист»: міжнародний обліково-статистичний підхід. Бізнесінформ. 2013. № 3. С. 200-206.
4. Горкавий В.К. Статистика: Навчальний посібник. К.: Алерта, 2012. 608 с.
5. Ковалевский Г.В. Статистика: учебник. Х.: ХНАГХ, 2012. 445 с.
6. Кущенко Е.И. Статистика: учеб.-метод. пособие. Харьков: ХНУ имени В.Н. Каразина, 2010. 74 с.
7. Кущенко О.І. Статистика туризму: навчально-методичний посібник для студентів напрямів підготовки 6.030506 “Прикладна статистика” та 6.140103 “Туризм”. Харків: ХНУ імені В.Н. Каразіна. 2014. 74 с.
8. Кущенко О.І. Статистика туризму: навчально-методичний посібник. Харків: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2018. 79 с.
9. Лугінін О.Є. Статистика. Підручник. 2-е видання, перероблене та доповнене. К.: Центр навчальної літератури, 2007. 608 с.
10. Мальська М. П., Антонюк Н.В. Міжнародний туризм і сфера послуг: підручник. К.: Знання, 2008. – 661 с.
11. Матковський С.О., Гальків Л.І., Гринькевич О.С., Сорочак О.З. Статистика: Навчальний посібник. Львів: “Новий світ – 2000”, 2009. 430 с.
12. Методологічні положення зі статистики туризму / Наказ Державної служби статистики України 23.12.2011 р. № 372. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
13. Милашко О. Г. Статистичне оцінювання доходів і витрат домогосподарств за даними системи національних рахунків. Вісник соціально-економічних досліджень : зб. наук. пр. / голов. ред. М. І. Зверяков; Одеський держ. екон. ун-т. Одеса, 2008. Вип. 30. С. 247-253.
14. Милашко О. Г. Колективні засоби розміщування як об’єкт статистичного вивчення. Вісник соціально-економічних досліджень: зб. наук. пр. / голов. ред. М. І. Зверяков; Одеський нац. екон. ун-т. Одеса, 2014. Вип. 2 (53). С. 202-206.
15. Милашко О. Г. Особливості статистичного спостереження в сфері туризму. Вісник соціально-економічних досліджень: зб. наук. пр. / голов. ред. М. І. Зверяков; Одеський нац. екон. ун-т. Одеса, 2011. Вип. 3 (43). С. 367-374.
16. Митний кодекс України. URL: <http://zakon2rada.gov.ua/lauvs/show/92-15>

17. Міжнародні рекомендації зі статистики туризму, 2008 рік. Організація Об'єднаних Націй. URL: http://unstats.un.org/unsd/publication/SeriesM/Seriesm_83rev1r.pdf
 18. Опря А.Т. Статистика (з програмованою формою контролю знань). Математична статистика. Теорія статистики. Навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2005. 472 с.
 19. Осландер М. А., Милашко О. Г. Статистичний моніторинг внеску туризму в економіку території. Статистика України. 2002. № 4. С. 49-52.
 20. Підгорний, А. З., Милашко О.Г. Система національних рахунків: навчальний посібник. Одеса: ОДЕУ, 2009 р. 121 с.
 21. Притула М.М, Онишко О.Є. Практикум із теорії статистики: Навч. посібник. Львів: Компакт – ЛВ, 2006. 224 с.
 22. Про туризм: Закон України від 15 вересня 1995 р. № 324/95/Верховна Рада України. URL: [//zakon.rada.gov.ua/laws/324/95](http://zakon.rada.gov.ua/laws/324/95)
 23. Рахман М.С. Статистика рынка товаров и услуг: учеб. пособие. Х.: ХНУ имени В.Н. Каразина, 2013. 176 с.
 24. Семенова, К. Д., Карпенко Л.М. Статистика підприємств: навчальний посібник. Одеса: Атлант, 2009. 348 с.
 25. Статистична інформація. Державна служба статистики України; за ред. О.Г. Осауленко. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>
 26. Статистична інформація. Веб-сайт статистики ООН. URL: <http://www.unisystem.org>
 27. Статистична інформація. Веб-сайт Державної служби туризму і курортів. URL: [http:// www.tourism.gov. ua/ua/](http://www.tourism.gov.ua/ua/)
 28. Тринько Р.І., Стадник М.Є. Основи теоретичної і прикладної статистики: навч. посібник. К.: Знання, 2011. 397 с.
 29. Уманець Т. В., Пігарєв Ю.Б. Статистика: К.: Вікар, 2003. 623 с.
 30. Ціхановська В.М., Ковальчук С.Я. Тенденції розвитку світового ринку туристичних послуг в умовах посилення глобалізаційних процесів. Глобальні та національні проблеми економіки. Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського. 2015. Вип. 7. С. 86–89.
 31. Штангрет А.М., Копилук О.І. Статистика: Навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2005. 232 с.
 32. Щурик М.В. Статистика: Навч. посібн. 2-ге видання, оновлене і доповнене. Львів: “Магнолія-2006”, 2009. 545 с.
 33. UNWTO World Tourism Barometer. Веб-сайт статистики ВТО. URL: <http://www.unwto.org/facts/eng/barometer.htm>
- Інтернет-ресурси*
34. www.zakon.gov.ua - Законодавство України;
 35. www.rada.gov.ua - Верховна Рада України;
 36. www.kmu.gov.ua - Кабінет Міністрів України.
 37. <http://www.ukrstat.gov.ua> – Державна служба статистики України

38. www.nubip.edu.ua - Національний університет біоресурсів і природокористування України;
39. <http://www.unwto.org/facts/eng/barometer.htm> - UNWTO World Tourism Barometer. Веб-сайт статистики ВТО
40. www.tsaa.org.ua - Пошукові служби Інтернет.
41. www.greentour.com.ua – спілка Зеленого туризму.
42. www.icp.org.ua - Інститут розвитку.
43. <http://www.overia-tourism.com> - програмний комплекс «Оверия-Туризм» для туристичних агентств та туроператорів.
44. <https://www.booking.com> - міжнародна система бронювання готелів
45. <https://www.tpg.ua/> - – національний туроператор «ТПГ»
46. <https://joinup.ua/poisk-tura-full/> - – національний туроператор ТОВ «ДЖОІН АП!»
47. <https://www.accordtour.com/> - – туроператор «Аккорд-тур»
48. <https://www.tui.ua/> - – національний туроператор «TUI»